

REIZEN
naar
morgen
...

Mijn
beleid
Onze
relance

Zuurstof & ambitie

RELANCE. De eenvoud van het woord 'relance' in de titel van dit magazine verbergt een veelheid van daadkrachtige initiatieven. Die moeten de toeristische sector een nieuwe levensadem geven en tegelijkertijd de ambitie schragen om versneld in te zetten op vergroening, verduurzaming, digitalisering en bewuster reizen.

Als minister van toerisme wil ik via mijn relancebeleid een doelgerichte herstart voor onze sector, met een verhoogde inzet en nieuwe impulsen. Nooit eerder werden zoveel middelen in zo'n korte tijd ingezet op toerisme. We bevinden ons op een kantelpunt: van deze crisis kunnen we samen een kans maken.

ZUURSTOF. De economische schade en het menselijk leed die de coronapandemie heeft toegebracht aan de toeristische sector, zijn enorm. Wie zich door de crisis spartelt, zal de *fall-out* nog tot minstens 2024 voelen. Mensen of projecten die een extra duw nodig hebben om een drempel te nemen, willen we erover helpen door extra zuurstof te geven. Samen staan we sterker. Samen trekken we wat slabakt uit het slop. Om met vernieuwd vertrouwen vooruit te kijken.

AMBITIE. De blauwdruk van het lanceerplatform voor de toeristische relance lag klaar – al van voor corona. Ontegensprekelijk een sterkte, want wat we met de extra middelen versterken of versnellen, haakt aan bij de visie uit mijn beleidsnota Toerisme 2019-2024. Sterker nog, de nooit geziene gezondheids crisis accentueert de waarde van de uitgangspunten van ons toekomstproject.

Corona bevestigt mij in de gedachte dat het voortaan anders moet. Weg van het overweldigende massatoerisme waarbij steeds sterker wordende multinationals zo snel mogelijk zo veel mogelijk winst willen maken zonder échte meerwaardecreatie voor de lokale gemeenschap. Daar heeft niemand iets aan: noch de bezoeker, noch de bewoner, noch de (lokale) ondernemer, noch de plek zelf. Het hoeft niet altijd sneller, hoger, sterker, maar wel beter. Met deze relancemaatregelen wil ik helpen om ons die nieuwe weg resoluut te laten inslaan.

Samen kijken we met vernieuwd vertrouwen naar morgen

Vlamingen hebben tijdens de lockdown al massaal de eerste stap gezet op die nieuwe weg. We leerden onze eigen omgeving beter kennen en waarderen. Die aandacht, die trots op de eigen achtertuin, moeten we borgen. We mogen best trots zijn op de plek waar we wonen, niet als navelstaarders, maar als zelfbewuste en gastvrije bewoners en ondernemers die als ambassadeurs de hand uitsteken naar internationale bezoekers.

MORGEN. 'Reizen naar Morgen' is de wervende titel van mijn beleid. Het gaat over de waarde van reizen, de bezieling van plekken, de creativiteit en de gastblijheid van ondernemers, de transformerende kracht van de ontmoeting met een andere plek, cultuur of medemens. Het gaat over de positieve kracht van verdiepend en evenwichtig toerisme en de impact ervan op welvaart en welzijn. Toerisme is economie, zeker, maar het is ook veel meer dan dat. Ik wil al wie van een gastvrij, ondernemend, warm en innovatief toeristisch Vlaanderen houdt, een duw in de rug geven. Je leest hierna hoe ik dat, via ons agentschap Toerisme Vlaanderen, de komende jaren wil doen.

Zuhal Demir
Vlaams minister van Justitie en Handhaving,
Omgeving, Energie en Toerisme

Zuhal

De coronacrisis heeft diepe wonden geslagen. Daarom zijn er tal van extra steunmaatregelen die Toerisme Vlaanderen uitvoert bovenop het reguliere investeringsbudget van 68,5 miljoen euro. Alles samen zijn de extra steunmaatregelen goed voor 218,5 miljoen euro, om onze steden, onze natuur en ons erfgoed nog aantrekkelijker te maken voor binnen- en buitenlandse bezoekers. **Want toerisme kan een positieve kracht zijn om Vlaanderen te laten floreren.**

Toerisme als motor van de economie

Voor corona

De toeristische industrie is een essentieel onderdeel van de Vlaamse economie. In 2018 was de sector goed voor 4,3 procent van de bruto toegevoegde waarde in het Vlaams Gewest en 5,3 procent in Brussel. Ter vergelijking: de voedingsindustrie haalde datzelfde jaar 2,6 procent. Toerisme creëert ook heel wat jobs. **Vorig jaar telde Toerisme Vlaanderen 202.725 loontrekkenden en 64.034 zelfstandigen en helpers in de sector.** Meer dan 40 procent van hen is aan de slag in een restaurant of café.

Corona

Maar de uitbraak van Covid-19 heeft een spoor van vernieling getrokken door het toeristische landschap. Volgens de Wereldtoerismeorganisatie UNWTO veroorzaakte de coronacrisis wereldwijd een verlies van ruim 1.000 miljard euro. Dat is elf keer meer dan de financiële crisis in 2009. **Toerisme Vlaanderen berekende dat de sector ongeveer 17 miljard euro verlies leed in 2020 en elke maand komt daar een kleine 2 miljard euro bij.** Bedrijven, zeker ook de toeristische, zullen die impact nog tot minstens 2024 voelen.

Herstel

Toerisme is echter meer dan alleen inkomsten, bruto toegevoegde waarde en werkgelegenheid. De filosofie van **Reizen naar Morgen** stelt dat toerisme een middel is om Vlaanderen te laten floreren. Daarbij primeert niet langer alleen het aantal bezoekers, maar worden ook de belangen van bezoekers, bewoners, ondernemers en de plek zelf in de weegschaal gelegd. **Zo vormt Reizen naar Morgen het vaccin voor het herstel van de sector.**

**REIZEN
naar
morgen**

Binnenlandse versus buitenlandse bezoekers

Voor corona

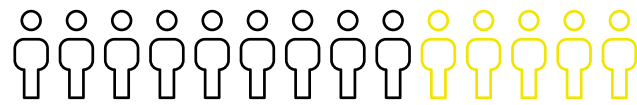
Met 1,4 miljard internationale aankomsten wereldwijd was toerisme voor de uitbraak van het coronavirus een van de belangrijkste groeisectoren. **In Vlaanderen en Brussel steeg het aantal toeristen jaarlijks met 3,4 procent.** In 2019 telde Toerisme Vlaanderen maar liefst 14,4 miljoen aankomsten, onder wie meer dan de helft buitenlandse bezoekers. Dat het merendeel van de toeristen uit het buitenland komt, is vrij uitzonderlijk in West-Europa, want in onze buurlanden ligt het zwaartepunt bij binnenlands toerisme. Zo komt in het Verenigd Koninkrijk amper 1 op 4 bezoekers uit het buitenland, in Duitsland 1 op 5.

Corona

Maar toen brak Covid-19 uit. De wereldtoerismeorganisatie UNWTO omschreef 2020 als het ergste jaar uit de geschiedenis. Wereldwijd daalde het aantal reizigers met 74 procent. **In Vlaanderen halveerden de binnenlandse aankomsten, de buitenlandse daalden met 74 procent.** Van de 14 miljoen aankomsten in 2019 bleven er in 2020 nog amper 5 miljoen over. Ook de verhouding werd omgedraaid in Vlaanderen: door de reisbeperkingen kreeg het aantal binnenlandse toeristen de bovenhand.

14.000.000

aankomsten in 2019

5.000.000

aankomsten in 2020

Herstel

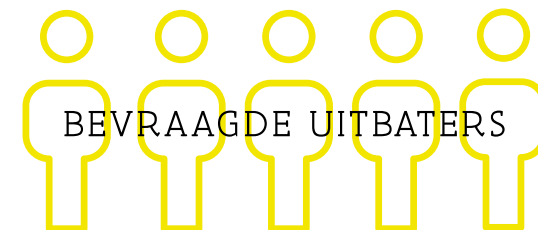
Maar de sector is veerkrachtig. Mensen zullen altijd blijven reizen, zeker nu we hebben gemerkt hoe zwaar het weegt om alsmaar 'in ons kot' te moeten blijven. Toerisme in eigen land zal als eerste opnieuw op gang komen en tegen 2024 zullen de binnenlandse aankomsten vermoedelijk weer op het oude niveau zitten. Toerisme Vlaanderen verwacht een herstel van de buitenlandse aankomsten tegen 2025-2026. Dit zal niet van de ene dag op de andere gebeuren. Vliegverbindingen moeten worden heropgestart, maar ook het vertrouwen van de consument kreeg het afgelopen jaar een deuk. Vlaanderen is vooral bekend als city destination, en steden zijn in coronatijden minder populair. Toeristen zoeken meer dan ooit de rust en de natuur op. **Daarom wil Toerisme Vlaanderen het toerisme ook buiten de kunststeden promoten in het buitenland.** Voor de crisis lokten Vlaanderen en Brussel ook heel wat zakenreizigers. De sector van congressen en events zal zich ook langzaam aan herstellen.

De impact van corona op de logiesector

Toerisme Vlaanderen organiseerde in februari samen met de provinciale toeristische partners en de Vlaamse kunststeden een **bevraging bij 2.500 logies.** Er werd gepolst naar de impact van corona op hun werking en naar hun verwachtingen voor de toekomst. Op dat moment waren zes op de tien logies open.

Uit de bevraging bleek dat twee derde van de ondernemingen het coronajaar afsloot met rode cijfers, een kleine 30 procent draaide break-even. Hotels waren er het slechtst aan toe. Het merendeel van de logiesuitbaters maakte gebruik van de Vlaamse steunmaatregelen. Voor de helft van hen maakte dat het verschil tussen open blijven of de deuren sluiten. Een op drie kon geen beroep doen op overheidssteun omdat ze hun activiteit in bijberoep uitoefenen of omdat hun logies geen ondernemingsnummer heeft. Dat was vooral het geval bij kleine vakantiewoningen. Er waren niet meer faillissementen dan in de jaren voordien, maar doorgaans laten logies het niet zo ver komen. Bovendien gold er een moratorium op faillissementen.

Maar ook in moeilijke tijden blijken **Vlaamse logies erg flexibel** te zijn. Een vijfde van bevraagde uitbaters heeft het afgelopen jaar een nieuwe doelgroep aangeboord. Door de reisbeperkingen nam het toerisme in eigen land toe, en logiesuitbaters verlegden hun focus van buitenland naar binnenlandse gasten. Nog eens een vijfde is van plan om in 2021 nieuwe doelgroepen aan te spreken. Ongeveer een op drie ontwikkelde nevenactiviteiten zoals ontbijtmanden, en sommigen besloten om (nauwer) samen te werken met andere ondernemers. Ook het belang van kwaliteitskeurmerken en labels kwam sterk naar voren in de bevraging. Ongeveer de helft heeft al stappen ondernomen of heeft plannen in die richting.

1 op 5

heeft een nieuwe doelgroep gevonden

1 op 5

gaat op zoek naar een nieuwe doelgroep

Er kwamen in 2020 1.084 aangemelde logiesuitbatingen bij (van 23.674 naar 24.758, een stijging met 4,5%). Eind 2020 waren er 5050 logies erkend door Toerisme Vlaanderen, een stijging met 6%. Meer dan acht op de tien erkende logies koos voor de vrijwillige sterrenclassificatie van Toerisme Vlaanderen.

De getuigenissen van de toeristische ondernemers en spelers in dit magazine illustreren de diversiteit, de daadkracht en de veerkracht van de sector in Vlaanderen. Het zijn niet noodzakelijk initiatieven die we gaan ondersteunen vanuit de relancemaatregelen en -middelen.

Relance in een notendop

Om de toeristische sector – en bij uitbreiding Vlaanderen – na de coronacrisis te laten floreren, zijn er tal van extra steunmaatregelen:

€28.500.000

aan maatregelen voor de sociaal-toeristische sector

€30.000.000

voor het Vlaams Stimulusprogramma, een combinatie van renteloze leningen en subsidies voor investeringen door logies, hostels, jeugdverblijven of attracties op het vlak van gezondheid, ecologie, digitalisering en professionalisering.

€10.000.000

voor 'Flanders is a Festival', een initiatief om de festivalsector er bovenop te helpen.

€150.000.000

relancemiddelen voor de zes themalijnen van toerisme: erfgoed, culinair, fietsen, natuur, congressen en events, en Iedereen Verdient Vakantie.

Alles samen zijn deze extra steunmaatregelen goed voor

218,5 miljoen euro

Ondernemers stimuleren

“De steun van de Vlaamse overheid geeft ons zelfvertrouwen en maakt dat we vooruitdenken, terwijl we anders – na een jaar waarin we nauwelijks gasten konden ontvangen – wellicht geen risico’s zouden nemen”, zegt **Greet D’hooge** van B&B De Meren in Langdorp. De investering die Greet voor ogen heeft, is “een polyvalente ruimte waar bedrijven kunnen vergaderen te midden van het groen, maar waar evengoed verenigen uit de buurt terecht kunnen voor workshops, yogalessen, of andere activiteiten.”

Die keuze past in de filosofie van De Meren. “We willen van de B&B een plek maken waar iedereen terecht kan. Toeristen uiteraard, maar ook mensen uit de buurt. Hier moet meer te beleven zijn dan komen slapen, lekker eten en wandelen. Zo hebben we een samenwerking opgezet met vzw Wesp. Zij organiseren muziekfestivals, maar ook muzikale wandelingen door onze streek. Samen met hen willen we een plan uitwerken waarbij De Meren een tijdelijke thuisbasis wordt voor *artists in residence*. Muzikanten logeren daarbij een aantal dagen in onze B&B en geven op het einde van dat verblijf een mini-concert voor onze gasten, voor buurtbewoners en vrienden. De Meren moet nog meer een plek zijn waar mensen elkaar ontmoeten.”

De coronacrisis treft de toeristische sector genadeloos hard. Er zijn al langer dan een jaar lang amper buitenlandse gasten te bespeuren, geen gezellige terrasjes. Ook de logiesector staat op een zeer laag pitje. Toeristische ondernemers zijn een belangrijke motor van de economie, maar die sputtert al een hele tijd door de coronamaatregelen. De reserves van ondernemers slinken zinderend. Het zal de eerstkomende jaren niet gemakkelijk zijn om opnieuw een reserve aan te leggen, omdat de heropleving van toerisme zich geleidelijk zal voltrekken. Maar zonder toeristische ondernemers geen toeristische sector. De relancemaatregelen moeten hen ondersteunen. Zo kunnen we weldra opnieuw bezoekers uit binnen- en buitenland met open armen ontvangen.

Het **stimulusprogramma** vormt een levenslijn om de sector er opnieuw bovenop te helpen. Het toeristische aanbod zal de vraag nog enige tijd overstijgen, en toeristen hebben na de coronapandemie andere, vaak hogere verwachtingen. Daarom zijn investeringen cruciaal om de concurrentiepositie van de toeristische sector op peil te houden. Logies, hostels, jeugdverblijven of attracties kunnen via het stimulusprogramma steun ontvangen voor investeringen op het vlak van gezondheid, ecologie, digitalisering en professionalisering.

Digitale sprong

Digitalisering heeft enorm aan belang gewonnen sinds we met zijn allen in ons kot moeten blijven. Niet alleen voor het werk, maar ook in onze vrije tijd rekenen we op online tools om een ticket te boeken of een volledig museum te bezichtigen. Zeker voor kleinere, familiale bedrijven is die digitale sprong een uitdaging. Het stimulusprogramma helpt hen om die stap te zetten. Zo kan een hotel steun ontvangen om het online reservatiesysteem te verbeteren, een B&B kan een aanvraag indienen om te investeren in betere ventilatie om de verspreiding van Covid-19 tegen te gaan en een dierenpark kan ondersteuning krijgen om zijn afvalberg te verkleinen.

850 ondernemingen stuurden een aanvraag binnen; Toerisme Vlaanderen kent de steun toe tegen juni 2021. Die bestaat uit een honderd procent voorfinanciering van de uitgaven van het project. De honderd procent voorfinanciering omvat een deel renteloze lening en een deel dat niet terugbetaald moet worden.

Om onze logies weer op gang te krijgen, moeten we toeristen bovendien een onvergetelijk verblijf bezorgen op maat van elke bezoeker. Dat is niet alleen goede reclame, maar het vergroot ook de kans dat ze terugkomen. We voorzien hiervoor **logiessubsidies**. Erkende logies kunnen subsidies krijgen voor investeringen die het verblijf toegankelijker, inclusiever of familievriendelijker maken en zo de sector toekomstbestendig maken. Aangepaste infrastructuur voor de allerkleinsten, zoals een verlaagde wasbak, een klein toilet of een verankerde luitafel, maakt het verblijf aantrekkelijker voor jonge ouders, terwijl een aangepast toilet en een toegankelijke weg ernaartoe essentieel zijn voor rolstoelgebruikers. Ook kampeer- en campertoerisme zit in de lift, maar voor kampeerswagens zijn er te weinig overnachtingsplaatsen. Uitbaters die in extra camperplaatsen voorzien, kunnen ook **logiessubsidies** aanvragen via <https://logiessubsidies.toerismevlaanderen.be>. Sinds 2020 kan dat alleen nog online.

Reizen in eigen land was nog nooit zo populair. Met de comeback van het iconische **Vlaanderen Vakantieland** willen we daar blijvend op inzetten. Het programma neemt de kijker mee op sleptouw bij allerlei activiteiten en uitstappen. Dat biedt toeristische ondernemers de gelegenheid om hun unieke plek in de kijker te zetten en vormt ook een inspiratiebron voor Vlamingen die een coronaveilige uitstap in eigen land willen maken. De vijf kunststeden, elk met hun karakter en erfgoed, mogen in dit verhaal niet ontbreken. Elke aflevering staat in het teken van een thema waarbinnen telkens drie verschillende plekken of belevingen aan bod komen.

Het programma zal zowel in het voor- als in het najaar in primetime te zien zijn op één. De eerste aflevering wordt begin mei uitgezonden. Voor de zomer staan er acht op het programma, vanaf september volgen er nog eens twaalf afleveringen. In 2022 en 2023 zijn er telkens 24 afleveringen voorzien.

De coronacrisis riep ook het toerisme in de Vlaamse **kunststeden** Antwerpen, Gent, Brugge, Mechelen en Leuven abrupt een halt toe. We willen onze steden en hun ondernemers opnieuw helpen floreren, maar niet door overvolle historische centra, een wildgroei aan schimmige logeeradressen en ellenlange wachtrijen. Toerisme kan een positieve kracht zijn, maar dan moeten de belangen van bewoners, bezoekers, ondernemers en de plek zelf in evenwicht zijn.

We staan klaar om een nieuw type toerist te ontvangen

Ondernemers stimuleren

De combinatie van een rijkgeschakeerd aanbod van cultuur, cultuurbeleving en creatief ondernemerschap, geeft aan de Vlaamse kunststeden een bijzondere aantrekkingskracht. Nationaal en internationaal. "Meer dan ooit gaat de internationale toerist op zoek naar onze verborgen parels, liever dan zich te laten opslorpen door het voorgekauwde verhaal van het massatoerisme", zegt **Didier Boehlen**, voorzitter van de Antwerp Hotel Association. "Wat echt is, wat tastbaar is, wint aan belang. Van die trend kunnen de kunststeden een graantje meepikken. Antwerpen nog meer dan Brugge of Gent, want zij halen al vakkundig het onderste uit de kan, terwijl de Scheldestad voor vrijetijdstoerisme nog een groot groeipotentieel heeft."

Zakentoeerisme was traditioneel de sterkhouder voor de Antwerpse hotelsector. De afgelopen jaren nam het vrijetijdstoerisme de fakkel over. "Dankzij investeringen en een nieuw, kwalitatief aanbod – er zijn echt unieke hotels bijgekomen, sommige in combinatie met historische of erfgoedsites – kunnen we tegemoetkomen aan de verwachtingen van dat nieuw type toerist. Zo werken we mee aan een acceleratie van de beleving van de bestemming. De relance kan het vrijetijdstoerisme naar onze kunststad, en ook het internationale congretoerisme helpen doen opveren."

Om de kunststeden daarbij te helpen, wordt er gedurende drie jaar (2021 tot en met 2023) extra ingezet op een **internationale marketingcampagne**. Die richt zich niet op een vormeloze massa, maar brengt de troeven van de kunststeden bij de juiste doelgroepen, waarvan we weten dat ze een meerwaarde bieden.

Alles samen wordt 41,5 miljoen euro geïnvesteerd om de toeristische ondernemers er bovenop te helpen na een zeer moeilijke periode. De grootste hap van het budget, 30 miljoen euro, gaat naar het stimulusprogramma.

Zonder toeristische ondernemers geen toeristische sector

Bewaren voor de toekomst

Het kasteel van Poeke heeft wortels in de 12de eeuw, en was in de 20ste en 21ste eeuw het decor van menige tv-serie. Het gebouw is sinds 1943 als monument beschermd, het omliggende domein – honderd voetbalvelden groot – is sinds 1978 als landschap beschermd. **Niek Van Durme** is domeinbeheerder, parkwachter, plekhouder, bioboer en bewoner van de kasteelhoeve: "In de hoogdagen van het kasteel waren hier meer dan honderd mensen dagelijks in de weer om het domein in al zijn glorie te bewaren. Ik mag hier instaan om het voor de volgende generaties in ere te houden. Dat doe ik niet alleen, maar samen met allerlei mensen die even nood hebben om tot zichzelf te komen – ze noemen dat 'groene zorg'. Hier werk ik met mensen met een werkstraf of die vervroegd zijn vrijgelaten, jongeren in moeilijkheden, gehandicapten... Iedereen krijgt een taak naargelang zijn mogelijkheden. Voor mij komt iedereen hier binnen als een blanco blad, ik ken niemands historiek. De tijd dat ze hier zijn, is dit hun plek. Dat ik mee een toekomst geef aan dit historisch domein en daarbij mensen kan engageren in een gemeenschappelijk project, is een win voor mij, een win voor het kasteeldomein van Poeke en een win voor hen."

Erfgoed is een vlag die vele ladingen dekt. Het is wat we erven van de vorige generaties, zowel materieel als cultureel. Erfgoed is iets om zorg voor te dragen. Om het te kunnen doorgeven aan de volgende generatie, moeten we het waar mogelijk aanpassen aan de hedendaagse normen. Dat betekent werken aan duurzaamheid, toegankelijkheid en meer cohesie.

Kastelen hebben door hun ligging, historische waarde en groene omgeving een hoog bezoekerspotentieel. Sommige domeinen zijn veel te waardevol om te laten verdwijnen, maar er zijn niet altijd middelen of kandidaten om ze een nieuwe toekomst te bezorgen. Daarom zal Toerisme Vlaanderen het Rubenskasteel in Elewijt (Zemst), de kasteelsite in Poeke (Aalter) en de kasteelsite in Leut (Maasmechelen) verwerven om ze nieuw leven in te blazen. De aankoop werkt als katalysator voor de gemeenschap en vormt – samen met het hefboomproject Van Steen tot Steen in de Scheldevallei – ook het startschot van een Vlaams kastellenetwerk. We verbinden deze historische plekken met elkaar zodat binnen- en buitenlandse gasten vlot hun weg vinden naar erfgoedbelevingen buiten de kunststeden.

Religieus erfgoed

De herbestemming van religieuze erfgoedsites biedt de mogelijkheid om die plekken een nieuwe toekomst te geven als toeristische toppers. **De abdij van Herkenrode**, gelegen in de groene oase van de Demervallei, is zo een voorbeeld. Het was ooit een florerende plek voor handel, ondernemerschap, landbouw, religie... en dat kan ze opnieuw worden. Toerisme Vlaanderen wil in samenwerking met vzw Herita van het verkavelde terrein opnieuw één geheel maken. Zo kan het als uitvalsbasis dienen om Hasselt, de Landcommanderij Alden Biesen en het natuurdomein De Wijers te bezoeken. Vanuit diezelfde Reizen naar Morgen-filosofie gaat Toerisme Vlaanderen in samenwerking met Agentschap Onroerend Erfgoed, de diverse plaatshouders en de religieuzen ook op zoek naar een nieuwe bestemming voor de **Sint-Godelieve-abdij** en het **Kapucijnenklooster** te Brugge.

Zonder traditie geen innovatie

In **Mechelen** gaan we resoluut voor de Renaissance van het vakmanschap. De stad moet hoog op het lijstje van iedere bezoeker staan en de perfecte uitvalsbasis worden om Bourgondisch Vlaanderen te ontdekken. Daarom wordt er werk gemaakt van een betere toeristische ontsluiting van verschillende sites. Digitale toepassingen moeten de beleving voor bezoekers nog versterken. Ook de beiaard in **Museum Hof van Busleyden** wordt gerenoveerd en er komt een **Internationale Wandtapijtententoonstelling** in samenwerking met de wereldvermaarde Manufactuur De Wit. Dit is Vlaams ambachtelijk meesterschap van wereldformaat.

Ter versterking van eerdere investeringen in het mijnerfgoed (SALK) ondersteunt Toerisme Vlaanderen samen met Onroerend Erfgoed de herbestemming van het **drukkerijgebouw te Houthalen** tot 'L'Impression'. Rode draad is de evolutie van druk- en impressietechnieken naar de digitale wereld. Het wordt een baken voor het drukambacht en een hotspot voor de inwoners en bezoekers van de Limburgse gemeente.

Op de voormalige militaire site in Leopoldsburg wordt een prachtige officiersvilla uit 1869 omgevormd tot een belevingsmuseum over de bevrijding tijdens de Tweede Wereldoorlog. **Liberation Garden** neemt bezoekers mee in een meeslepend verhaal over de prijs van vrijheid, democratie en vrede. Toerisme Vlaanderen ondersteunt die investering.

Veel erfgoed vormt een attractie op zich, maar het kan ook dienstdoen **als uniek decor voor overnachtingen**. Als erfgoedlogies kan het pittoreske Paviljoen De Notelaer aan de Scheldedijk een enorme meerwaarde betekenen voor de regio. Waar vroeger hertogen en prinszen vertoefden, zullen binnenkort toeristen kunnen logeren. Toerisme Vlaanderen investeert in dit project van Stichting Kempens Landschap.

De abdijsite van Herkenrode, een voormalig cisterciënzerklooster annex hoeve vlakbij Hasselt, is op zoek naar een nieuwe toekomst. **Matthias Francken**, directeur van Herita, de erfpachthouder van de site: "Een deel van het abdijcomplex is mooi gerestaureerd, voor het andere deel zoeken we een herbestemming. De site heeft een geschiedenis van meer dan 800 jaar en brengt natuur, cultuur, erfgoed en ondernemen op een mooie manier samen. Die combinatie oefent een grote aantrekkingskracht uit. Met Herita trekken we graag mee aan de kar om er een nieuwe dynamiek te creëren en van de site een locatie te maken met een bovenlokale uitstraling. Het moet nog meer een plek worden waar Hasselaren en de buurtbewoners zich bij betrokken voelen."

"Een mogelijkheid om het gerestaureerde deel extra toekomst te geven en het nog bekender en aantrekkelijker te maken, is de invulling als congreslocatie of als plek om te brainstormen. Erfgoedlocaties zijn bij uitstek plaatsen die inspireren en een aangename omgeving vormen om samen te komen."

"Om de troeven als toeristische trekpleister beter uit te spelen, mikken we op een heel divers en frequent aanbod van kleinschalige activiteiten. Zo willen we ervoor zorgen dat bezoekers graag en vaak terugkeren omdat ze weten dat er in Herkenrode altijd wel iets interessants te beleven valt."

Een divers aanbod om bezoekers te laten terugkeren naar Herkenrode

Bewaren voor de toekomst

Om ook andere initiatieven een kans te geven, komen er twee projectoproepen.

- 1 De internationale belangstelling voor de Vlaamse Meesters zoals Peter Paul Rubens, Jan Van Eyck, James Ensor of Pieter Bruegel is de afgelopen jaren sterk toegenomen dankzij het Vlaamse Meesters-programma 2018-2021. Er komt een projectoproep voor tentoonstellingen, duurzame infrastructuurwerken, herdenkingen of andere initiatieven die deze of andere Vlaamse meesters nog toegankelijker maken in hun historische context.
- 2 De herdenking van 100 jaar Grote Oorlog was een **schoolvoorbeeld van de filosofie van Reizen naar Morgen** door de sterke betrokkenheid van lokale ondernemers en bewoners. Er komt, specifiek voor de Westhoek, een projectoproep voor gelijkaardige initiatieven in 2023 rond de inplanting van de Commonwealth begraafplaatsen, monumenten en het herstel van het voormalige landschap.

Het Vlaams erfgoed van morgen is duurzaam en coherent. Om dat te realiseren, maakt Toerisme Vlaanderen 43,2 miljoen euro vrij voor de renovatie, herbestemming en verdere ontwikkeling van waardevolle sites.

Het belang van Flanders Fields is er na het herdenkingstoerisme '100 jaar Grote Oorlog' niet minder op geworden voor de Westhoek. **Stefaan Vanderstraeten**, zaakvoerder van The Menin Gate Accommodation for Groups uit Ieper, is gespecialiseerd in de Britse markt: "Van de ene dag op de ander maakte corona van onze sterkte, groepsreizen, onze zwakte." Het werd een jaar van tandenknarsen, maar niet van stilzitten. "De renovatieplannen die we voor ogen hadden voor de komende zeven jaar, hebben we versneld doorgevoerd. Onze gasten hechten steeds meer belang aan ecologische duurzaamheid en dat vraagt investeringen: isolatie, zonnepanelen, waterbesparing, doorgedreven afvalsortering, fietsstallingen... Wie niet op die trein springt, blijft eenzaam op het perron achter."

De brexit zal de Britten niet tegenhouden, maar het verwachtingspatroon van de toerist van morgen ziet er wel anders uit. "Met artificiële intelligentie en *virtual reality* moeten we een nieuwe manier vinden om het oorlogsverleden van deze frontstreek tot leven te wekken. De jeugd verlangt nu eenmaal meer prikkels. Het zal kwestie zijn om een zinvol evenwicht te vinden tussen het digitale en het authentieke, want de meeste bezoekers komen echt wel om de geschiedenis letterlijk vast te houden. Een museum waarin je helmen kunt bekijken, zal niet aan belang inboeten, maar zal nog meer in de diepte moeten werken."

"Waar we echt niet meer om heen kunnen is het fietstoerisme. Historische sites bezoeken per fiets is *booming business*. De Westhoek bezoeken met de fiets, dat wordt een topper de komende jaren."

Mechelen heeft marge om extra bezoekers te verwelkomen

Bewaren voor de toekomst

Aan het einde van de Bourgondische tijd, begin 16de eeuw, was Mechelen zowat de hoofdstad van de toenmalige Nederlanden en huisvestte de belangrijkste instellingen. "Onze stad trok niet alleen bestuurders aan, maar was ook een magneet voor kunstenaars, wetenschappers, rechtsgeleerden, handelaars, filosofen, ambachtslieden... dat leverde een enorme rijkdom op", zegt **Heidi De Nijn**, directeur Vrije Tijd van de stad Mechelen.

Uit die tijd stamt ook het Hof van Busleyden, het stadspaleis van humanist, jurist en mecenas Hieronymus van Busleyden – een renaissanceman van het zuiverste water. "Met uitzonderlijke tentoonstellingen en events die bezoekers uit binnen- en buitenland aantrekken, willen we de brug slaan tussen de renaissance van toen en hoe vandaag innovaties Vlaanderen opnieuw op de kaart zetten op het vlak van kunst, cultuur, meesterlijk vakmanschap... En in Mechelen levert dat een confronterende paradox op, want die humanistische gedachte staat in schril contrast met de verschrikkingen van Kazerne Dossin."

"Als kunststad heeft Mechelen veel troeven, en ook marge om op duurzame wijze te groeien. Er is bij de bewoners een behoorlijk draagvlak om nog meer bezoekers die meerwaarde brengen, te verwelkomen. Horeca en handelaars, maar ook de *locals* zouden extra kunnen floreren."

Het zit in onze natuur

“Natuurtoerisme is per definitie de essentie van ons 12.000 hectare groot natuurreservaat”, zegt **Johan Van Den Bosch**, coördinator Nationaal Park Hoge Kempen. “Het is soms zoeken naar het juiste evenwicht, maar in Vlaanderen is er veel meer natuur verloren gegaan door de onverschilligheid van de publieke opinie en het gebrek aan draagkracht voor bescherming bij de teloorgang decennia geleden, dan door het recreatief gebruik ervan.”

Van bij het begin, 20 jaar geleden, werd de lokale bevolking betrokken bij de uitbouw van het natuurpark. De toegangspoorten tot het park vertellen het verhaal van de symbiose tussen bezoekers en bewoners. “In het begin kwamen bezoekers met de auto naar de parking binnen het park. Na afloop gingen ze elders of thuis genieten van een hapje of een drankje – niet meteen een meerwaarde voor onze streek. We gaven die parkings in het park op en organiseerden de toegang vanuit plekken waar al enige toeristische handel en wandel was. Door de toegangspoort van de Mechelse Heide, bijvoorbeeld, twee kilometer op te schuiven richting camping met cafetaria, is die niet langer twee, maar twaalf maanden per jaar open. Voor de drie nieuwe poorten zoeken we ook nu weer dorpen op. Het inkomende toerisme kan er net voldoende kritische massa creëren voor de plaatselijke bakker, het café of de frituur om de deuren open te houden – iets wat in veel Limburgse dorpen problematisch wordt. Op die manier laten de bezoekers de lokale gemeenschap floreren en zien bewoners toerisme niet als een bron van overlast, maar als een kans om te ondernemen.”

Toerisme is altijd verbonden met een plek. Dat kan een historische stad of een waardevol stuk erfgoed zijn, maar in tijden van corona trokken we massaal de natuur in op zoek naar ontspanning en belevingen. We ontdekten met zijn allen de mooie plekjes in onze achtertuin. Soms werd het er zelfs een beetje te druk. Toerisme kan economische groei stimuleren, jobs creëren, armoede wegwerken en mensen vormen. Het kan echter ook een bedreiging vormen voor het milieu, de culturele waarden en de buurtbewoners. Tegelijk zagen we ook de groeiende biodiversiteit in gebieden die meer onder de aandacht van bewoners en bezoekers kwamen. Een evenwichtig en samenhangend toeristisch beleid is essentieel voor duurzame ontsluiting van onze natuur. Met dat in het achterhoofd, willen we Vlaanderen ook bij internationale toeristen promoten als aantrekkelijke natuur- en wandelbestemming. Toerisme Vlaanderen zet ook mee zijn schouders onder het bosplan om bestaande bossen te beschermen en stukken bos bij te creëren.

Vlaanderen telt vandaag één nationaal park. Dat kan beter. Daarom maken we middelen vrij voor de ontwikkeling van **vier nieuwe nationale parken**, en om het bestaande nationaal park Hoge Kempen in Midden-Limburg te versterken. Daarmee verwerven en renoveren we erfgoedparels, die kunnen dienstdoen als toegangspoort tot deze parken. De internationale uitstraling van de parken moet een boost krijgen. Vlaanderen moet aantrekkelijker worden voor natuurliefhebbers van dichtbij en ver weg, door de aankoop van extra stukken groen, maar ook door unieke belevingen zoals fietsen door de bomen. Er komen ook **nieuwe toegangspoorten naar het Nationaal Park Hoge Kempen**, dat bovendien verdubbelt in oppervlakte en zo het grootste aaneengesloten natuurgebied van België wordt. Het gaat om de Commanderie Gruitrode in Oudsbergen, het Eilandje te Maaseik en Thor te Genk. Er wordt geïnvesteerd in de toegangspoort Kattevennen te Genk.

Ook voor de **renovatie van de Slagmolen** in Genk voorziet Toerisme Vlaanderen in extra middelen. We vormen de site om tot een erfgoedpoort naar het natuurgebied De Maten, in samenwerking met Natuurpunt, lokale ondernemers en de lokale overheid.

Zonder groen geen zuurstof

Het Zoniënwoud, op een steenworp van onze hoofdstad, is nog zo een toeristische troef die we moeten uitspelen. Dat wil Toerisme Vlaanderen verder ontsluiten door de **uitbouw van de toegangspoort Groenendaal**. Langs een wandelpad tussen de ruïnes van de majestueuze beukenkathedraal kunnen bezoekers van de natuur genieten, zonder dat de fauna en flora verstoord worden. In de **priorijhoeve** komt een belevingscentrum dat bezoekers informeert en inspireert.

De coronacrisis heeft aangetoond dat wandelen cruciaal is voor het welzijn, of je nu de rood-witte strepen van de GR-wandelroutes volgt van Brugge naar Aarlen of met je gezin door een provinciaal domein stapt. Daarom komt er een **projectoproep** voor nieuwe opportuniteiten en kansen voor kwaliteitsopshaling. De focus ligt niet alleen op wandelen, maar ook op recreatieve verbreding van landbouwactiviteiten, natuurtoerisme in natuur- en bosgebieden, en waterbeleving.

Voor de duurzame ontsluiting van onze natuur voorziet Toerisme Vlaanderen in 42,5 miljoen euro. Het leeuwendeel gaat naar de ontwikkeling van vier nieuwe nationale parken en de verdere ondersteuning van het bosplan. Zo maken we Vlaanderen nog aantrekkelijker als natuur- en wandelbestemming voor binnen- en buitenlandse toeristen.

De Slagmolen in Genk is een pareltje van een erfgoedstiel. Deze unieke plek wordt momenteel omgetoverd tot dé erfgoedpoort naar het achterliggende vijvergebied De Maten: een beschermd natuurgebied van hoge natuurwaarde van 530 hectare groot, dat jaarlijks meer dan 23.000 bezoekers ontvangt. "De molen zal herleven. Samen met een molenvereniging zullen we de Slagmolen weer laten malen. Wat ook zal herleven, is het lokale verenigingsleven. In het verleden was dit de thuis van landschapsschilders, fotoclubs, koren... Die verbindende traditie willen we in ere herstellen," zeggen **Jaak Luys** (conservator van De Maten) en **Jan Vanduffel** (natuurgids voor Natuurpunt Genk). "Niet alleen de Slagmolen is erfgoed, De Maten zelf zijn dat ook. Beide verdienen respect. We verwelkomen natuurtoerisme dat duurzaam is en waarbij bezoekers komen genieten van de natuur en het erfgoed, en er meteen ook iets aan teruggeven. Alle winsten van het bezoekerscentrum gaan naar natuurbehoud. Zo dragen toerisme en recreatie bij tot de vooruitgang van de natuur."

Al eeuwen is het lot van de Slagmolen verbonden met dat van het waardevolle, door Natuurpunt beheerde natte natuurgebied – en omgekeerd. Beide ontleen hun bestaansrecht aan de Stiemerbeek. "Water is het verbindende element tussen de historische molen en het beschermde natuurgebied," aldus de Genkse Natuurpunters. "Zowel de Slagmolen als De Maten hebben het beekwater broodnodig. Door het kleine debiet en verval, moesten de beheerders in samenspraak bepalen wie wanneer water kreeg." Molen en Maten leefden altijd al in symbiose.

Niet alleen de Slagmolen is erfgoed, het natuurgebied De Maten is dat ook

Lekker land

Hier komt een megafoon voor ons Vlaams culinair vakmanschap

“In het Vlaams Culinair Centrum op de iconische site van het Loodswezen in Antwerpen, zullen bezoekers van ver en van dichterbij in contact komen met lokale *foodies*, culinaire talenten en Vlaamse lekkernijen. Toerisme Vlaanderen zal samen met de lokale bewoners, ondernemers en de stad Antwerpen de locatie uitbouwen tot een unieke culinaire trekpleister”, zegt **Peter De Wilde**, CEO van Toerisme Vlaanderen.

“We creëren een podium, een vitrine voor ons culinair vakmanschap. We willen in de Scheldebocht een megafoon zetten om de sector te versterken. Zowel de internationale toerist als de Vlaming zelf kunnen een culinair focuspunt best wel gebruiken om te beleven en te ervaren hoe *cutting edge* onze voedingsindustrie wel is. En dan heb ik het niet alleen over het vakmanschap van onze chefs en de passie van ons zaalpersoneel, maar ook van onze telers, onze producenten. Al sinds de 18de eeuw scheert de land- en tuinbouw in Vlaanderen hoge toppen qua kwaliteit en innovatie – ook daar hebben we een verhaal te vertellen.”

“Het Vlaams Culinair Centrum verrijst op een eersterangslocatie in een kunststad, een mooie uitvalsbasis voor wie de stad of het culinaire Vlaanderen verder wil ontdekken – want dat is toch de bedoeling. De site van het Loodswezen is een plek met een ziel. Die willen we zeker behouden en er tegelijk een nieuwe functie aan koppelen. Het is, naast al onze andere Vlaamse steunmaatregelen, een signaal van hoop aan een sector die nu afziet maar morgen weer het beste van zichzelf zal geven. Omdat het al die gepassioneerde *foodies* in het bloed zit.”

Ons erfgoed, dat is méér dan alleen kastelen en abdijen. Ook geuze, grondwitloof, garnalen en mattentaarten maken er deel van uit. Vlaanderen moet nog meer een internationale culinaire hotspot worden. We zetten niet alleen onze lekkernijen, maar ook onze gepassioneerde ambachtslui en hun verhalen in de verf. Je vindt nergens zo veel gastronomisch talent op zo een kleine oppervlakte, maar genieten in Vlaanderen doe je aan elke tafel en aan elke toog. Toerisme Vlaanderen wil onze culinaire reputatie een boost geven.

De uitbouw van een **Vlaams Culinair Centrum** op de site van het Loodswezen te Antwerpen moet een podium aan die ambitie bieden. Het wordt dé referentieplek voor onze gastronomie. Vlaamse en internationale bezoekers zullen er in contact komen met lokale bewoners, culinaire ondernemers en Vlaamse producten. Toerisme Vlaanderen zal samen met de lokale bewoners, ondernemers/ producenten en andere publieke en private spelers uit de culinaire sector en de stad Antwerpen de locatie uitbouwen tot een unieke culinaire trekpleister en de locomotief voor al die andere sites in Vlaanderen die meebouwen aan onze gastronomische reputatie.

Made in Flanders

In dat centrum zal onder andere ruimte zijn voor een kookstudio (kooklessen volgen en delen, met *hightech* opnameapparatuur), ruimte voor een trainingskeuken (waar chefs, onderzoekers en producenten samen innovatieve voedingsalternatieven en kooktechnieken uittesten, onder andere met het oog op deelname aan wedstrijden), degustatieruimte (waar nieuwe recepten, gerechten of dranken worden getest), ruimte voor een micro-brouwerij en voor een creatief lab (waar wetenschap en praktische kennis samen komen), een *speakers' corner* (voor inspiratiesessies door topsprekers), een culinair businesscenter (vergaderruimten, kantoorruimte, *co-workingspace*, productpresentaties, events), een digitale culitheek (info over culinair erfgoed en hedendaagse evolutie) en voldoende ruimte voor interactieve belevingsmodules. In een shop vind je lokale producten, bieren, tafeldecoratie, receptenboeken... allemaal *Made in Flanders*.

Zonder vakmanschap geen meesterschap

Naast het Vlaams Culinair Centrum wil Toerisme Vlaanderen twee projectoproepen lanceren.

Met een **projectoproep rond culinaire belevingen**, wil Toerisme Vlaanderen specifieke doelgroepen naar hier halen. En er is niemand beter aangewezen om de verhalen van onze rijke lokale producten te vertellen, dan de producenten zelf. Want zonder hun vakmanschap geen culinair meesterschap.

Een tweede **projectoproep** focust op **ontwikkeling van bierbeleving**. We hebben een internationale reputatie te verdedigen als het op bierbrouwen aankomt. Overal in Vlaanderen vind je gepassioneerde brouwers. Toerisme Vlaanderen wil inzetten op de bierbeleving die ontwikkeld wordt vanuit de rijke tradities en de huidige innovatieve methodes.

Om het Vlaams culinair erfgoed, van basisproduct tot driesterrenmaaltijd, in de verf te zetten, trekt Toerisme Vlaanderen 21 miljoen euro uit. De meeste middelen gaan naar het vlaggenschip in het Loodswezen te Antwerpen.

Typisch voor het Pajottenland en de Zennevallei zijn de lambiekbrouwerijen en -stekerijen. Dat is bijzonder, want "lambiekbier is het oudste bestaande bier van België – het dateert van de jaren 1300", zegt **Gert Christiaens**, voorzitter van Horal (Hoge raad van ambachtelijke lambiekbieren) en eigenaar van Oud Beersel. "Het is bier van spontane gisting, met een oud en uniek brouwproces dat wereldwijd aanzien geniet. En dat iedereen wil kopiëren – maar dankzij onze *knowhow* en de streekeigen micro-organismen die de lambiek vergisten, blijft de smaak onovertroffen."

"De verschillende lambiekproducenten werken samen om via biertoerisme de regio op te waarderen. We willen vooral dat het bezoek aan de brouwerijen een vertrekpunt is waarbij we toeristen uit binnen- en buitenland kunnen verleiden om hier te overnachten, waar de lokale horeca, B&B's en handelaars wel bij varen. Massatoerisme is niet wat we op het oog hebben, wel een niche-toerisme waarbij de bezoekers voeling krijgen met onze streek."

"Een voorbeeld is de wandeling vanuit Oud Beersel, via de kriekengaard en een oude holle weg naar het kasteel van Beersel. Met die krieken schrijven we aan een nieuw verhaal dat wortelt in het verleden. De oude krieken uit deze regio – de zogenaamde Schaarbeekse krieken, die klein zijn maar wel de beste voor kriekbier – halen we uit de vergetelheid door nieuwe boomgaarden aan te planten. Een werk van lange adem."

Wij, abdijbewoners, zijn de behoeders van het recept van ons bier

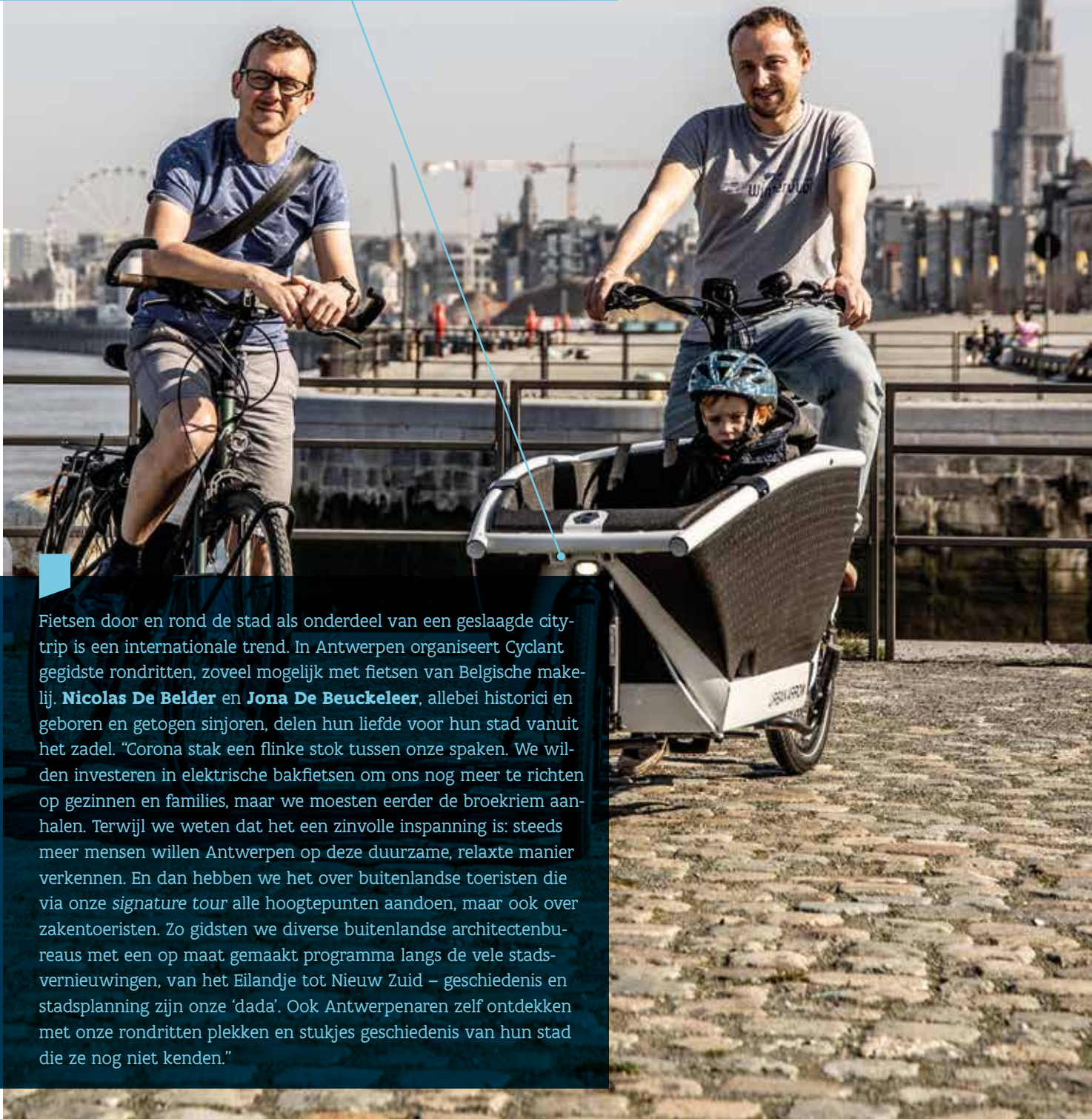
Door opnieuw bier *intra muros*, binnen de muren van de abdij, te brouwen, haakt de Abdij van Grimbergen aan bij een traditie van eeuwen. Subprior-provisor **Karel Stautemas**, die onder meer de belangen van de abdij behartigt bij de partners voor het Grimbergenbier (Carlsberg en Alken Maes): "Toen we in de archieven doken, ontdekten we dat er in de abdij een hoppeveld was, een bierkruidentuin en een waterput die er al was van voor de 15de eeuw. We stootten ook op dé maatbeker om te brouwen en zelfs runderbeenderen om het bier te klaren... De provisors, de boekhouders van in de tijd, hielden als 'monniken' alles minutieus bij. Je ziet aankopen van vaten, hop, gerst, tarwe... Als je de optelsom van die historische feiten maakt, begint dat verhaal opnieuw te leven."

"De microbrouwerij wordt ons laboratorium voor alle Grimbergenbieren die eerst hier gebrouwen worden en dan door onze partners worden verder gebrouwen. Het verhaal vertrekt van hier. Wij, als abdijbewoners zijn de behoeders van het recept, van de ingrediënten, de kwaliteit en de authenticiteit. En wij nodigen de mensen uit om vaak terug te keren, want we willen geregeld een nieuw bier lanceren en laten beoordelen door onze bezoekers, die daarmee meteen ons proefpanel zijn. Het Grimbergenbier brengt zo een hele dynamiek op gang waar iedereen wel bij vaart."

Pleisterplaats voor fietsers en flandriens

Fietsen door en rond de stad als onderdeel van een geslaagde citytrip is een internationale trend. In Antwerpen organiseert Cyclant gegidste rondritten, zoveel mogelijk met fietsen van Belgische makelij. **Nicolas De Belder** en **Jona De Beuckeleer**, allebei historici en geboren en getogen sinjoren, delen hun liefde voor hun stad vanuit het zadel. "Corona stak een flinke stok tussen onze spaken. We wilden investeren in elektrische bakfietsen om ons nog meer te richten op gezinnen en families, maar we moesten eerder de broekriem aanhalen. Terwijl we weten dat het een zinvolle inspanning is: steeds meer mensen willen Antwerpen op deze duurzame, relaxte manier verkennen. En dan hebben we het over buitenlandse toeristen die via onze *signature tour* alle hoogpunten aandoen, maar ook over zakentoeeristen. Zo gidsten we diverse buitenlandse architectenbureaus met een op maat gemaakt programma langs de vele stadsvernieuwingen, van het Eilandje tot Nieuw Zuid – geschiedenis en stadsplanning zijn onze 'dada'. Ook Antwerpenaren zelf ontdekken met onze rondritten plekken en stukjes geschiedenis van hun stad die ze nog niet kenden."

Zonder (fiets)wiel geen vooruitgang

De liefde voor het wielrennen wordt ons met de paplepel ingegeven. Zelfs als er geen publiek wordt toegelaten langs het parcours, dan schreeuwen we onze favoriet vanuit ons kot naar de overwinning. Ook buitenlandse wielenthousiasten beschouwen Vlaanderen als het mekka van de fiets en komen hier graag de legendarische bergen bedwingen. 'De koers' blijft een *unique selling point*. Sinds de coronacrisis kent ook recreatief fietsen een boom. Eén op drie Vlamingen fietst dagelijks en negen op tien occasioneel. Toerisme Vlaanderen wil ons land ook bij buitenlandse toeristen promoten als de ideale fietsbestemming. Want op de fiets beleef je Vlaanderen vanop de eerste rij: de natuur, het erfgoed, het goede leven.

Het project 'Toeristisch en recreatief fietsen in Vlaanderen 2020-2025' voorziet in de realisatie van de **negen iconroutes**. Zo wil Vlaanderen zich nog meer profileren als een ideale (internationale) bestemming voor fietsvakanties.

- Kustroute: geopend
- Maasroute: geopend
- Frontroute '14-'18: geopend
- Kempenroute: geopend
- Schelderoute: geopend
- Kunststedenroute: 25 mei 2021
- Groene Gordelroute: 25 mei 2021
- Heuvelroute: 25 juni 2021
- Vlaanderenroute: 25 juni 2021

Met het **state-of-the-art Centrum 'De Ronde'** richten we een nieuwe wielershub op in Oudenaarde, het hart van de Vlaamse Ardennen, waar elke binnen- en buitenlandse wielersfan zijn hart kan ophalen. Het wordt een publiek-private samenwerking waarbij ook lokale bewoners, ondernemers en de wielergemeenschap nauw worden betrokken. Want de koers heeft een maatschappelijke meerwaarde. Als De Ronde ergens passeert, dan draagt dit bij tot de sociale cohesie en de plaatselijke economie.

Niet alleen onze koersen, ook ons wielertalent is iets om trots op te zijn. Het innovatieve project **Jong Koersgeweld** (Tremelo) draait om wielergoden in spe Remco Evenepoel en Thibau Nys. Het voorziet in gedurfde nieuwe parcours in het Hageland en laat het toeristisch aanbod mee groeien met hun carrière. Deze investering past helemaal binnen de filosofie van Reizen naar Morgen: lokale verhalen met een internationale dimensie. Er wordt ook werk gemaakt van fietsvriendelijke logies en een aanbod voor de 'kleine kampioen' op kindermaat.

Wie een goed idee heeft om recreatief fietsen te stimuleren, kan een voorstel indienen voor de **projectoproep recreatief en sportief fietsen**. Het kan gaan om een hersteldienst langs een populaire fietsroute, een rustpunt of oplaadpunt voor e-bikes, enz... Een wielergekke regio als Vlaanderen kan ook meer fietsvriendelijke logies gebruiken om internationale fietsers naar hier te lokken. Want net zoals bij wandelen vormt fietsen de ideale duurzame vervoersvorm om toeristische plekken te verbinden en te beleven.

Om Vlaanderen op de kaart te zetten als fietsbestemming wordt 8 miljoen euro vrijgemaakt.

De schakel tussen fietsen en toerisme wordt steeds sterker. "Kijk maar naar de groeiende populariteit van *bikepacking* – waarbij je meerdaagse tochten maakt met een lichte kampeeruitrusting – en het gravel fietsen", zegt **Wendy Janssens** van fiets *concept store* Peloton de Paris in Mechelen. "Onze focus ligt exclusief op het sportievere segment: koers-, cross- en gravel fietsen. Via de fiets promoten we de streek bij onze reguliere klanten, maar ook bij Nederlandse en Spaanse toeristen die zich tot onze zaak aangetrokken voelen. Iedereen die hier werkt, is een fervente fietser en deelt graag tips, belevingen en routes uit."

Fietstoerisme is geen hype meer, maar een trend. "Gravel fietsen, een relatieve nieuwkomer, heeft nog heel wat potentie. Wie *off the beaten track* fietst, zoekt vooral de connectie met de natuur en stippelt vaak routes uit die twee, drie dagen in beslag nemen. Een nieuwe vorm van een actieve en intense vakantiebeleving. Daar liggen zeker nog kansen voor aangepaste kampeerplaatsen."

Pleisterplaats voor fietsers en flandriens

Elke wielertoerist moet minstens eenmaal een Vlaamse kasseihelling oprijden

"Iedereen in de wereld die een koersfiets heeft, willen we minstens eenmaal in zijn leven een Vlaamse kasseihelling laten oprijden. Dat is – heel kort door de bocht – een van de belangrijkste ambities van Cycling in Flanders", zegt **Dries Verclyte**, themaverantwoordelijke fietsen bij Toerisme Vlaanderen. "Vlaanderen heeft niet het alleenrecht op mooie kasseistroken – denk aan Parijs-Roubaix – maar de combinatie van kasseien met de hellingen in de Vlaamse Ardennen is toch wel uniek. Centraal gelegen tussen die hellingen en met het Centrum Ronde van Vlaanderen als troef, heeft Oudenaarde al vele jaren het hart van de Vlaamse en buitenlandse wielertoerist veroverd. Het nieuwe wielercentrum moet die rol versterken. Bij de uitbouw willen we zoveel mogelijk partners betrekken: het huidige Centrum Ronde van Vlaanderen, koersorganisator Flanders Classics, de stad Oudenaarde en provincie Oost-Vlaanderen, lokale fietsverhuurders en handelaars, de Vlaamse wielervederaties... Het moet de pleisterplek worden voor iedereen die met wielertoerisme te maken heeft."

Elkaar opnieuw ontmoeten

Het Flanders Meeting & Convention Center Antwerp – alias A Room With a ZOO – is een congrescentrum in het midden van de vijfde oudste diertuin ter wereld. “We hebben een geweldig patrimonium dat op zich al een geweldige imprint nalaat op onze bezoekers”, zegt directeur **Dries Herpoelaert**. “Wij gebruiken de zoo actief om events een unieke toets te geven en de beleving te boosten: een diner in een aquarium, recepties met zicht op gorilla’s...”

“Ook in lijn met de Reizen naar Morgen-filosofie is dat we ‘instant CSR-oplossingen’ aanbieden. Bedrijven willen maatschappelijk verantwoord ondernemen (CSR) en duurzaam zijn, wij geven de garantie dat onze winsten onmiddellijk naar conservatie of natuurbescherming gaan. Die aanpak komt ten goede aan organisator, congresganger en ons, als plekhouder.”

“Wat vandaag hybride events heten te zijn, is morgen even vanzelfsprekend als water uit de kraan. Wij denken dat het verder gaat: ook de digitale participant moet de diepere betekenis ervaren van de plaats waar het congres plaatsvindt: een virtual rondleiding, een blik achter de schermen... iets unieks in alle geval. Hybride is meer dan een gestreamd event, het maakt de plek als zodanig bijzonder.”

Congressen en andere evenementen bieden eindeloos veel mogelijkheden om bezoekers, inwoners en ondernemers samen te brengen. We willen vooral congressen over de transitiethema's waar Vlaanderen in excelleert aantrekken. Maar daarvoor hebben we innovatieve en duurzame infrastructuur nodig op betekenisvolle plekken. Het coronavirus betekende een versnelde omslag naar digitalisering. Zoommeetings behoren tot het nieuwe normaal, maar onze infrastructuur moet mee op die digitale kar springen om concurrentieel te blijven.

Het **Flanders Meeting & Convention Center Antwerp**, perfect gelegen vlakbij het mooiste station van het land, is door zijn succes nu al aan een upgrade toe. Het congrescentrum krijgt extra auditoria, een nieuw meetingcenter en de link met ZOO Antwerpen wordt versterkt. Toerisme Vlaanderen wil het omvormen tot een *state-of-the-art* centrum dat zo makkelijk de concurrentie kan aangaan met internationale spelers. Want wie wil nu geen congres organiseren onder hetzelfde dak als chimpansees en tijgers?

Op de site van het Bouwcentrum te Antwerpen verrijst een nieuwe **Antwerp Expo**. Dit vooruitstrevend beurs-, event- en congrescentrum zal de lokale economie en de reputatie van Antwerpen een boost geven. Tegelijk bevestigt het de internationale positie van Vlaanderen als meetingbestemming. We investeren in deze meeting- en expocampus en zorgen voor de complementariteit tussen Zoo en Expositie.

Op Corda Campus te Hasselt maken we een multifunctionele **digitale arena** mogelijk. Het hoogtechnologische gebouw wordt een architecturaal pareltje en opent de deuren voor *e-congressing*, *e-games* en *e-sports* op wereldniveau.

Big Bang

Universiteitsstad Leuven organiseert van 16 oktober tot 30 januari 2022 **KNAL! Stadsfestival** van de Big Bang. Dat verbindt wetenschap en kunst in een wervelend totaalprogramma. Toerisme Vlaanderen maakt middelen vrij voor de prestigieuze internationale bruikleententoonstelling **'Verbeelding van het Universum' in M Leuven**. Die wil de nauwe verbondenheid tussen kunst en wetenschap voor het voetlicht brengen. Want zonder kennis, geen verbeelding.

Onze reputatie als kennisregio is al eeuwenoud. 's Werelds grootste cartograaf, **Mercator**, werd in 1512 als Geraard De Cremer geboren in Rupelmonde. Later werd hij daar, verdacht van ketterij, opgesloten in het kasteel van de Graven van Vlaanderen. Toerisme Vlaanderen wil de site toeristisch activeren door de laatste overblijvende toren te restaureren en daar de figuur van Mercator opnieuw tot leven te wekken, ter illustratie van de gouden generatie wetenschappers. Ook tentoonstellingsinitiatieven die in 2025 Mercator in de kijker zetten, kunnen ondersteuning krijgen.

Inzetten op sterke belevingsinitiatieven

- Met de projectoproep voor **Intellectueel Erfgoed** wil Toerisme Vlaanderen onze regio promoten als bakermat van kennis, wetenschap en onderzoek. Een plek waar we het intellectuele erfgoed van morgen creëren. De focus ligt op belevingen rond technologie, wetenschap en innovatie. Daarbij aansluitend willen we met de projectoproep **'Digitale transitie congresvenues'** inspelen op deze nooit eerder geziene omstandigheden en werk maken van een versnelde digitale omslag. Maar fysieke locaties blijven belangrijk, dus wordt ook ons rijk netwerk van Flanders heritage venues verder belevingsvol uitgebreid. Zo zetten we Vlaanderen neer als een inspirerende congresbestemming.
- De festivalsector snakt naar perspectief. Met de projectoproep **'Flanders is a Festival'** wil Toerisme Vlaanderen de veerkracht en het innovatief vermogen van de sector ondersteunen. Het voorziet in extra middelen zodat organisatoren mensen op een veilige manier een feestelijke zomer kunnen bezorgen. 'Flanders is a Festival' brengt vernieuwende en verrassende oplossingen die de wendbaarheid en robuustheid van de sector verzekeren.

State-of-the-art infrastructuur uitbouwen doe je niet zomaar. Daarom voorziet Toerisme Vlaanderen in 100 miljoen euro voor de bouw van innovatieve, nieuwe centra en verbetering van bestaande sites om zo inspirerende events naar Vlaanderen te halen.

Zonder inspirerende congressen & events geen b(l)oeiende bestemming

**Digitaal is prima,
maar bijzondere
stukken die je kunt
aanraken geven je
pas kippenvel**

Prof. **Jan Van der Stock** is curator van de prestigieuze cultuurhistorische tentoonstelling Verbeelding van het Universum in M Leuven die deel uitmaakt van KNAL! Stadsfestival van de Big Bang. Het eerbetoon aan prof. Georges Lemaître die in 1931 de theorie van de oerknal lanceerde aan de KU Leuven, is aanleiding om onze relatie tot de kosmos door de eeuwen heen te belichten. "We plaatsen wetenschap en kunst uit Vlaanderen in een internationaal perspectief, want onze reputatie als baanbrekende kennisregio gaat al eeuwen de wereld rond", zegt Van der Stock. "Zeker in digitale tijden geeft een fysieke tentoonstelling de kans om een verdiepend contact te hebben met the *real stuff*. Er is een verschil in beleving als je onze leemtegel uit de ziggurat uit Babylonië in het echt zal zien en niet op foto. Het geeft kippenvel en maakt je bewust van de kwetsbaarheid van (wereld) erfgoed, vooral als je weet dat terreurgroep IS de 2900 jaar oude tempeltoren van Nimrud in 2016 dynamiteerde."

"Dat de tentoonstelling deel uitmaakt van een totaalbeleving juich ik toe, want zo stappen we af van plat consumentisme. Duurzaamheid is meer dan het behouden van erfgoed, het is een toekomstgericht verhaal waarbij permanente verwondering in de wereld, en de kosmos, centraal staat."

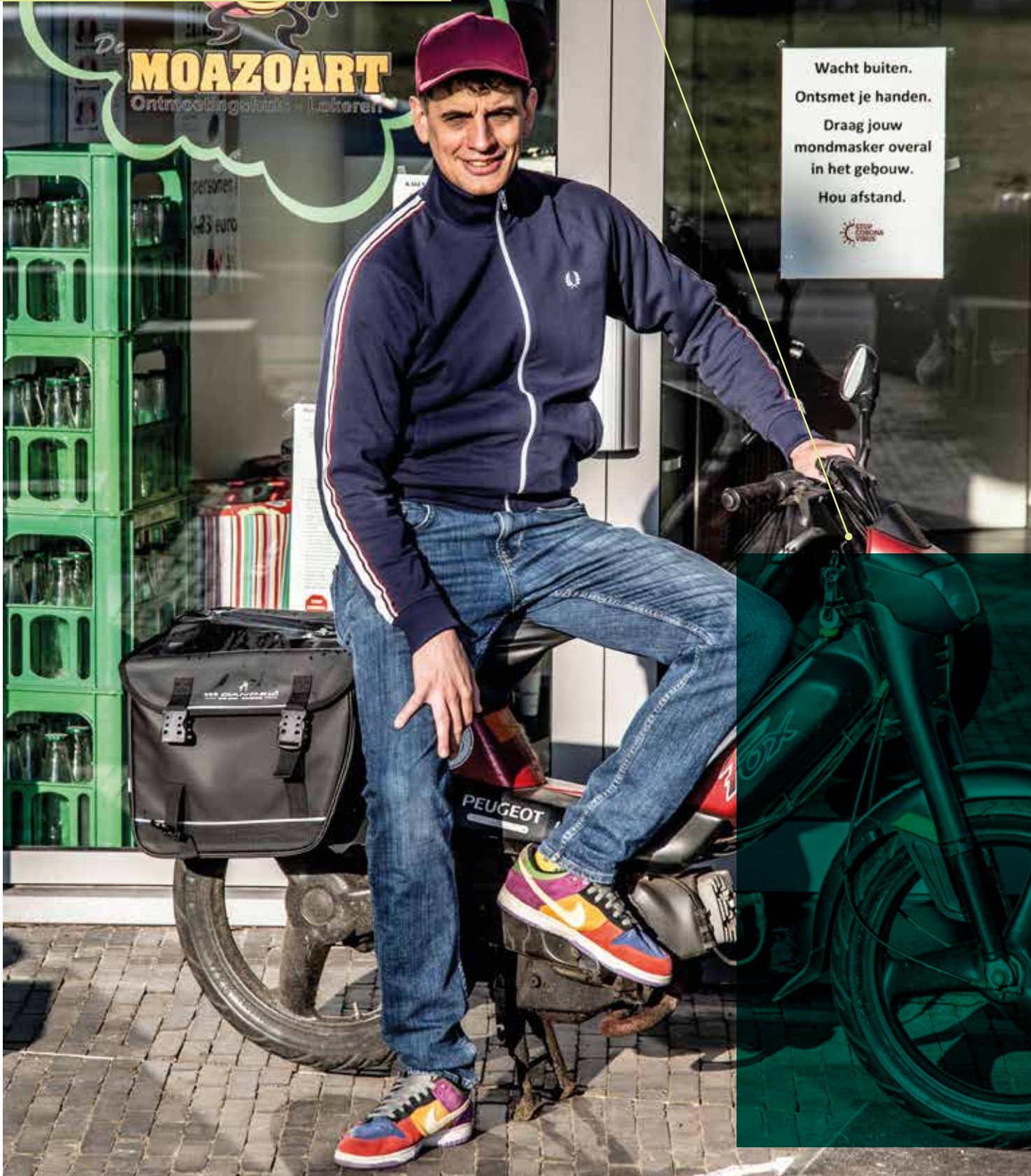
Elkaar
opnieuw
ontmoeten

De eerste digitale arena van Europa verrijst in Vlaanderen. In Hasselt, op de Corda Campus. "Onder meer voor congresstoerisme zal dit Vlaanderen mee op de kaart zetten als koploper in toptechnologie. Waar steden als Brugge en Gent hun historisch karakter kunnen uitspelen, trekken wij de kaart van het digitale", zegt **Raf Degens**, algemeen directeur Corda Campus. Nu al gooit Corda Campus hoge ogen, en niet alleen omwille van de iconische architectuur. De rode draad die de 250 bedrijven (*start-ups, scale-ups* en *corporates*) sinds 2015 op de bedrijvencampus verbindt: technologie en innovatie. "Zonder blikken of blozen kunnen we zeggen dat we wereldwijd tot de top-10 van de toonaangevende technologiecampussen behoren. Dit is een Vlaams exportproduct."

Door in te zetten op beleving, versterkt de digitale arena die dynamiek. "Elke vergelijking met bestaande eventlocaties loopt mank. Dit is *next level*, met *state-of-the-art* technologie en een futuristische architectuur binnen en buiten. Met een capaciteit van 5000 mensen is het geen megagrote locatie, maar elk event kunnen we streamen naar miljoenen toeschouwers. Met de multifunctionele digitale arena gaan we nieuwe business aantrekken: e-congressen, e-sports, EK's en WK's in nichesporten die we wereldwijd kunnen broadcasten... Deze arena is voor ons een venster op de wereld, maar toont de wereld ook wat Vlaanderen in zijn mars heeft. Wij gaan voor inhoud met een WOW-effect."

Iedereen Verdient Vakantie

Mensen in kwetsbare situaties worden extra hard getroffen door de coronamaatregelen en zelfs wanneer reizen mag is dat voor velen allesbehalve evident. Daarom is het essentieel om de drempels te verlagen en musea, logies en attracties nog toegankelijker maken. Want vakantie is geen mirakeloplossing voor sociaal isolement, maar wel een belangrijke stap in de goede richting.

Innovatieve projecten in Vlaanderen en Brussel die vakantie voor Vlamingen die een vakantiedrempel ervaren beter bereikbaar maken, kunnen ondersteuning krijgen van Toerisme Vlaanderen. Via de oproep 'Iedereen Verdient Vakantie' zoekt Toerisme Vlaanderen naar innovatieve projecten die nieuwe methodes of tools ontwikkelen voor een breed netwerk van vakantiemakers.

Ook wie **jeugdverblijven** nog veiliger, toegankelijker en kindvriendelijker wil maken, kan een tegemoetkoming krijgen. Om het aanbod en de kwaliteit nog te verbeteren komen er extra middelen voor (ver)nieuwbouwprojecten.

Om het recht op vakantie van personen in kwetsbare situaties te garanderen, maakt Toerisme Vlaanderen 11,5 miljoen euro vrij.

Zonder lage drempels geen opstap naar meer welzijn

Rap Op Stap is een sociaal reisbureau voor mensen met een klein budget en maakt deel uit van Ontmoetingshuis De Moazoart in Lokeren. "We organiseren zelf elke maand een uitstap voor mensen, we putten uit het lokale programma van de Vrijtijdspas en we werken met het aanbod van Iedereen Verdient Vakantie (daguitstappen en vakanties) en Vrijuit (musea, concerten, festivals...)", zegt coördinator **Bert Reniers**.

Wie in armoede leeft, is vaak klein behuisd. Dat levert vaak spanningen op. De nood om er eens uit te zijn, wordt er alleen maar groter op. "Met ons reisbureau bereiken we onze doelgroep op een heel laagdrempelige manier – er is logischerwijs minder schroom om een uitstap te boeken dan om hulp te vragen. Zo kan Rap Op Stap de instap zijn naar het breder aanbod van sociale hulpverlening van De Moazoart. Onze jongste bezoekers zijn baby's, de oudste zijn de pensioenleeftijd al lang gepasseerd. We proberen gezinnen te bereiken en over generaties heen te werken, wat essentieel is om aan armoedebestrijding te doen."

"Moazoart betekent kever in het Lokerse dialect. In Noord-Afrikaanse culturen staat de scarabee symbool voor machtsoverdracht, en dat is wat wij willen doen: mensen die geen stem hebben, een stem – en dus macht – teruggeven."

Hoe kun je reizen organiseren voor wie zich in een kwetsbare situatie bevindt en voor wie een uitstap geen evidentie is? In de Gentse sociale woonwijk Malem, richtte filmmaker **Koen Vromman** in de zomer van coronajaar 2020 Reizen Malem op. "Een fictief reisbureau op een echte locatie met een groot uithangbord. Kinderen konden kiezen naar waar ze met vakantie wilden. Ik plaatste ze voor een *greenkey*-achtergrond waarop ik het land van bestemming kon projecteren en maakte zo allerlei leuke animatiefilmpjes. We werden wereldreizigers, zonder een voet buiten de wijk te zetten. De jongeren waren dolenthousiast."

Toen Koen de oproep van Iedereen Verdient Vakantie zag om toch kleine uitstapjes te doen, ruilde hij het virtuele in voor de realiteit en organiseerde dagtrips naar de zoo, de zee, een pretpark... Telkens in kleine groepjes. "Die flexibiliteit zit in het DNA van Reizen Malem. Het idee van het reisbureau zat eigenlijk al in het straatkunstenfestival dat ik sinds jaren organiseer in dezelfde wijk. Reizen Malem is intussen lidorganisatie van Iedereen Verdient Vakantie, waardoor we die broodnodige en waardevolle uitstapjes kunnen blijven aanbieden."

Meer info?

Julie Rutgeerts

Themaverantwoordelijke Erfgoedbeleving

julie.rutgeerts@toerismevlaanderen.be

Els Brouwers

Themaverantwoordelijke Natuur

els.brouwers@toerismevlaanderen.be

Greet Gosseye

Themaverantwoordelijke Culinair

greet.gosseye@eventflanders.com

Dries Verclyte

Themaverantwoordelijke Fietsland

dries.verclyte@toerismevlaanderen.be

Evelyne Bardyn

Themaverantwoordelijke

Congressen en Events

evelyne.bardyn@toerismevlaanderen.be

Jeroen Marijsse

Themaverantwoordelijke

Iedereen Verdient Vakantie

jeroen.marijsse@iedereenverdientvakantie.be

Vincent Nijs

Thema management

vincent.nijs@toerismevlaanderen.be

Jan Van de Meerssche

Hub coach Kenniscentrum

Jan.Vandemeerssche@visitflanders.com

Els Lowyck

Hub coach Ontwikkelingsinstrumenten

els.lowyck@toerismevlaanderen.be

Jan Van Praet

Hub coach Beleid & strategie

jan.vanpraet@toerismevlaanderen.be

Katrien Mampaey

Hub coach Kwaliteit

katrien.mampaey@toerismevlaanderen.be

Geert Martin

Hub coach Logies

geert.martin@toerismevlaanderen.be

Lynn Dauwe

Hub coach Marketing Tactiek

lynn.dauwe@toerismevlaanderen.be

Griet Geudens

Hub coach Netwerkverbinding

griet.geudens@toerismevlaanderen.be

Raf De Bruyn

Hub coach Partnerships

raf.debruyn@toerismevlaanderen.be

www.toerismevlaanderen.be

www.reizennaarmorgen.be

